

לתורה את עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקלא
ערש"ק פרשת בשלח ה'תשע"ו

תפילה - "אומנות" היא?

מיהו המחוייב "לצאת" מ"הענף"?

"כתוב זאת" - "כתבוני לדורות"

נפש הבהמית החסידית

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בשלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקלא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ראה זה חדש, המדור "חידושי סוגיות" פושט צורה ולובש צורה, ובעזרהי"ת הוחלף לשנות את מבנה העיבוד של השיחות לסגנון קצר ותמציתי יותר, באופן שרק עיקר נתחי השיחה מופיעים, ללא ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם, למען הקל על הלומדים להתמקד ביסודי הדברים ולתפוס נקודות הביאור במהרה יותר.

וזאת למודעי, כי מטבע הדברים כיון שעתה עיבוד השיחה הוא בשינוי מהותי מן המקור, ונשמטת אריכות הענינים וכמה וכמה ביאורים שבשיחה המקורית, עד שריבוי נקודות ופרטים נחסרים מן הספר, וביניהם גם שקו"ט והעמקה רבה מתוך היקף עצום של מקורות בש"ס ובראשונים ואחרונים, כדרך שיחותיו של רבינו במקורן - הרי גדלה שבעתיים הבהרתנו מקדמת דנא שעיבוד השיחה ממקורה נעשה רק בדרך אפשר ועל אחריות חברי המערכת בלבד, וכף המתקשה בהכנת הדברים או מתעורר בקושי סביב המבואר בהם - בוודאי ימצא מרגוע לנפשו בשיחה המקורית, כמצויין בתוכן הענינים מדי שבת בשבתו.

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

The Print House: נדפס באדיבות:
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

תפילה - "אומנות" היא?

מדוע התפללו ישראל אל ה' אם כבר הבטיחם שיצילים? / האם "אומנות" האבות הייתה רעיית צאן או תפילה? / מדוע מוכיח רש"י שהאבות התפללו מכתובים שבהם נרמז ענין זה ולא מכתובים שבהם הדבר מפורש? / ביאור בתפילת בני ישראל לפני קרי"ס - שהיתה בגדר "אומנות", וכמו תפילת האבות

(נ"פ לקוטי שיהות ח"א עמ' 52 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

י. יינה של תורה.....

חובת הצלת מי ש"הענן פולטו"

עמלק בא בכל דור לקרר אמונתם של ישראל / עמלק אורב רק למי ש"הענן פולטו" / מלחמת עמלק - בימים ההם בזמן הזה / חובה גמורה וקדושה לצאת מן הענן להציל יהודי המצוי בחוץ

(נ"פ לקוטי שיהות חכ"א עמ' 89 ואילך)

יד. פנינים דרוש ואגדה.....

טו. חידושי סוגיות.....

כתבונני לדורות

מביא תמיהת האחרונים על המבואר בגמ' דמ"כתוב זאת" (שבפרשתנו) למדו חכמים לכתוב המגילה לדורות, ומדקדק עוד בל' הש"ס שם / מקדים ביאור החילוק בין ד' ספרים למשנה תורה המבואר להלן בסוגיין ע"פ דברי התוס' והמהר"ל אם התערכה בזה דעתו של משה להיות כשליח לדבר או לאו / עפ"ז מבאר ההוה אמינא והמסקנא לענין "כתבונני לדורות" אי הזכרת עמלק באלה הפקודים ובמשנה תורה אחת הן אי לאו / גדר מיוחד במגילת אסתר שלא כשאר נביאים וכתובים - שיש לה דין ספר בפ"ע

(מתוך ספר 'פניני מנחם' ח"ב סי' יז, עמ' נג ואילך)

יח. תורת חיים.....

חובה לדעת על ה'

יט. מעשה רב.....

עבודת התפילה - כל אחד יכול

כ. דרכי החסידות.....

נפש הבהמית החסידית

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

תפילה – "אומנות" היא?

מדוע התפללו ישראל אל ה' אם כבר הבטיחם שיצילים? / האם "אומנות" האבות הייתה רעיית צאן או תפילה? / מדוע מוכיח רש"י שהאבות התפללו מכתובים שבהם נרמז ענין זה ולא מכתובים שבהם הדבר מפורש? / ביאור בתפילת בני ישראל לפני קרי"ס – שהיתה בגדר "אומנות", וכמו תפילת האבות

בפרשתנו מספר הכתוב על זה שמצרים רדפו אחרי בני ישראל, ואז "וישאו בני ישראל את עיניהם, והנה מצרים נסע אחריהם; וייראו מאד, ויצעקו בני ישראל אל ה'" (יד, י).

ומפרש רש"י:

"ויצעקו – תפשו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר: 'אל המקום אשר עמד שם'. ביצחק: 'לשווח בשדה'. ביעקב: 'זיפגע במקום'".

ולפום ריהטא, כוונת רש"י היא פשוט להשמיענו ש"ויצעקו" כאן פירושו (לא שבאו בדברי טענה ותרעומת כו', אלא) שהתפללו – וכמו שהתפללו אבותיהם: אברהם, יצחק ויעקב (וראה במפרשי רש"י על אתר).

אבל אם זו כוונת רש"י, הרי העיקר חסר מן הספר, והיה לו לכתוב בפירושו: "ויצעקו – ויתפללו"; ומשמע איפוא, שזה שהתפללו הוא דבר הפשוט (ולא זה מה שבא רש"י לחדש) – ומה שרש"י בא להשמיענו הוא על אופן תפילתם הדומה לתפילת האבות, וצ"ב מה כוונתו בזה.

גם צריך ביאור הלשון "אומנות אבותם" – וכי כיצד נופל על תפילת האבות לשון

"אומנות"? ובפרט, שלפי "פשוטו של מקרא" הרי "אומנות" האבות - כלומר: התעסקותם הקבועה - היתה ברעיית צאן, כמפורש בתורה.

ב. ויובן בהקדים התמיהה הפשוטה - בהכתובים שמביא רש"י על תפילת האבות: לכאורה, כשרש"י רוצה להוכיח שהאבות נהגו להתפלל לה', הרי ישנם כמה תפילות ידועות של האבות, המפורשות בכתוב:

באברהם - בפ' וירא (יח, כג ואילך) מספר הכתוב באריכות כיצד אברהם הרבה בבקשות ותפילות בעד סדום ועמורה; ביצחק - בפ' תולדות מסופר (כה, כא) "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא", שהפירוש בזה הוא (כדברי רש"י) "הרבה והפציר בתפלה". זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת"; וביעקב - בפ' וישלח (לב, י) מפורשת תפילתו להינצל מיד עשו: "אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק". הצילני נא מיד אחי מיד עשו וגו'".

אולם רש"י לא הביא תפילות אלו כלל, ובמקומם הביא כתובים שבהם מופיע ענין התפילה ברמז בלבד:

באברהם - במקום להביא את הכתוב המספר על התפילה עצמה שהתפלל על סדום ועמורה, מביא רש"י את מה שנאמר בסיום הענין (לאחר שסדום ועמורה כבר נהפכו): "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'" (וירא יט, כז);

ביצחק - במקום להביא את תפילתו המפורשת שהתפלל לזכות בבנים, מביא רש"י את מה שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה" (חיי שרה כד, סג), שאין מפורש בו ענין התפילה ורק נרמז בלשון "לשוח" ("כמו ישפוך שיחו" - רש"י שם);

וכן ביעקב - במקום להביא את תפילתו הגלויה "הצילני נא מיד אחי", מביא רש"י את מה שנאמר "ויפגע במקום" (ויצא כה, יא), שלפי פשוטו יש לו משמעות אחרת לגמרי, ורק שדרשו מהלשון "ויפגע" שיעקב התפלל (כמו יזאל תפגע בי" - רש"י שם).

[ולהעיר (וכן העיר בנחלת יעקב ועוד), שמקור דברי רש"י הוא במכילתא ובמדרש תנחומא על אתר, אבל לענין אברהם שינה רש"י מדבריהם, כי שם הובאו כתובים מפ' לך לך (יב, ח; יג, ד) שבהם מפורש שאברהם "קרא בשם ה'", ואילו רש"י נקט הכתוב "אל המקום אשר עמד שם" שענין התפלה אינו מפורש בו].

ג. וביאור הענין:

הקושי שעמד בפני רש"י הוא - תפילה זו מה היא עושה?! הלוא הקב"ה הבטיח לישראל כמה פעמים שיציאת מצרים היא על מנת שיבואו לארץ ישראל (שמות ג, יז. וארא ו, ח. בא יב, כה. פרשי יב, כז), וכבר ראו במו עיניהם את המכות שהביא הקב"ה על המצריים ויציאת מצרים ביד רמה, ואם כן איך עלה על דעתם חשש שיאבדו עתה ליד

הים עד ש"צעקו"?!

וממה נפשך: אם האמינו בהבטחת הקב"ה - אין צורך להתפלל, ואם היה חסר להם באמונה - למה להם להתפלל?

וליישב זה מפרש - "תפשו אומנות אבותם", שבוה מחדש לנו שענין התפילה אצל האבות היה בגדר "אומנות", היינו, שזו היתה דרכם להתפלל בכ"ף עת להקב"ה, גם כשאינם בעת צרה או מצב מיוחד הדורש תפילה נולהעיר ממאמר חז"ל (ברכות כא, א): "הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו".

וכן נהגו בניהם אחריהם כשראו את המצרים רודפים אחריהם - שאף שמצד ה"חשבון" לא היה צורך בתפילה זו, שהרי מובטחים ועומדים הם, מכל מקום "תפשו אומנות אבותם" והתחזקו בתפילה.

ומעתה מדוייק להפליא זה שרש"י לא הביא את אותן תפילות ידועות של האבות - תפלת אברהם על סדום ועמורה, תפלת יצחק לזכות לבנים, ותפלת יעקב להצלתו מיד עשו - כי תפילות אלו היו שביקשו בקשה מיוחדת לעת הצורך;

אולם מה שנוגע לענינו הוא דוקא אותן תפילות שרמז עליהן הכתוב ("אשר עמד", "לשוח", "ויפגע") - ששם מדובר במצבים שבהם לא היו סיבות מיוחדות שבשבילן באו להתפלל, והן המוכיחות אשר ענין התפלה אצל האבות היה בדוגמא של "אומנות", התעסקות באופן תמידי, גם מבלי סיבה מיוחדת שתעורר אותם להתפלל.

[ולפ"ז מובן בפשטות זה שבפ' שמות, שגם שם מסופר על זעקת בני" בתפילה - "ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה" (ב, כג), לא פירש רש"י ש"תפשו אומנות אבותם", כי שם הרי היתה זו תפלה בתוכן של בקשה מיוחדת: התפללו לה' להושיעם ממצוקתם, ואין זה שייך לזה שהאבות התפללו בתור "אומנות" קבועה].

ד. והנה, לפי דרכנו עולה שהיתה תפילת בני" אז במדריגה נעלית - וע"ד תפילת האבות; אמנם לכאורה קשה, שהרי מיד לאחר מכן נאמר שהתלוננו בני ישראל ודיברו שלא באופן הראוי (יד, יא-יב): "ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר, מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים. . כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר"!

ויש ליישב בכמה אופנים:

(א) מי שאמר זה - לא אמר זה. וכמ"ש בבאר בשדה: "הכשרים שבהם, המכונים בשם 'בני ישראל', הן הם שצעקו אל ה' ותפסו אומנות אבותם, אבל הערב רב והפחותים שבהם הן הם שאמרו אל משה 'המבלי אין קברים'".

(ב) יתכן שהיו אלו אותם האנשים, ולאחרי שצעקו ולא נענו - אזי התחילו להתאונן.

(ג) אפשר לומר עוד, שבאמת דיבורי התלונה לא באו מחמת העדר האמונה בה', אלא

שדיברו כן מחמת מצבם הדחוק, וכטבע בני אדם הנמצאים בעת מצוקה שיוצאים מפייהם דברים קשים בלי דעת, ולכן אמרו רז"ל "אין אדם נתפס בשעת צערו" (בבא-בתרא טז, ב).
 וכן משמע לכאורה מדברי רש"י בהמשך הענין (יד, טו), שאמר הקב"ה למשה: "דבר אל בני ישראל ויסעו", "כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים"; והמובן מזה שהאמונה בהבטחת הקב"ה נותרה בתוקף אצלם.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

הכתוב ללמד שכל עיקר "ויבוא עמלק" הי' עונש על עצם ספקם של ישראל, והיינו, שביאת עמלק לא חזקה את ספקם של ישראל, אלא אדרבה הי' תוצאה מזה שהי' ספק בלבכם "היש ה' בקרבנו", וכהמשך דברי רש"י. וק"ל.

(ע"פ תורת מנחם - התוועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 456 ואילך)

מדוע לא הי' יכול משה לתת מים לישראל?

ירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה
(יז, ב)

הקשה הראב"ע (כאן) מדוע נאמר "תנו", לשון רבים, בה בשעה שישראל דברו רק אל משה. ותירץ לפי דרכו. ויש לתרץ:

בנוגע למכת דם כתב רש"י "לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו לפיכך לא לקה על ידו כו' ולקה על ידי אהרן" (פרש"י וארא ז, יט). והיינו, שמשה לא הי' יכול להכות את מי היאור, מפני שהיאור הגין עליו.

ומובן, שאין הכוונה ל"מי היאור" דווקא, אלא למים בכלל, שה"מים" הם שהגינו על משה, כמו שמצינו שמשה נקרא בשמו "כי מן המים משיתהו" (שמות ב, י), שמשוהו מן המים בכלל, ולא רק מן היאור. וא"כ, אין המים יכולים ללקות ע"י משה.

וזהו מה שבקשו ישראל ממשה "תנו לנו מים", כי מכיון שהבאת המים אליהם קשורה עם עקירת המים ממקום אחד למקום זה, והרי זה בדוגמת ענין של הַקָּאָה, לא יכלו לבקש זאת ישירות ממשה, אלא בקשו "תנו לנו מים", היינו, שמשה יצרף אליו את אהרן, כמו שעשה בהלקאת היאור.

(ע"פ תורת מנחם - התוועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 315 ואילך)

בין סמיכת פרשיות לסמיכת מקראות

ויקרא שם המקום גו' ועל נמותם את ה' לאמר, היש ה' בקרבנו אם אין. ויבא עמלק וילחם עם ישראל

ויבא עמלק - סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני בניכם ומוזמן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, הייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעו היכן אני [ויז, ז-ה. רש"י]

הקשו המפרשים (שפ"ח ועוד) הרי רש"י "אינו מביא בפירושו מדרש הסמוכות אלא במקום שהפרשיות נכתבים שלא על הסדר, אבל הכא הוא בהכרח שתסמך זו לזו להיותם שניהם במקום אחד", ותרצו באופנים שונים.

ויש לבאר בפשטות:

הלשון הרגיל בפירוש רש"י בכגון דא הוא - סמיכות הפרשיות, "סמך פרשה זו לפרשה שלפני" וכיו"ב, וכאן משנה רש"י וכתב "סמך פרשה זו למקרא זה", והיינו, שהקושיא כאן אינה על סמיכות הפרשיות, שכנ"ל, "בהכרח שתסמך זו לזו", אלא על הסמיכות ל"מקרא זה".

ביאור הדברים:

ספקם של ישראל "היש ה' בקרבנו" הי' לפני הנס של מי הצור, שהרי כאשר בא להם המים כבר ראו ש"ה' בקרבנו", וא"כ, הוקשה לרש"י, מדוע כתוב "מקרא זה" - "היש ה' בקרבנו" - כאן - אחרי הנס, ובסמיכות ל"ויבוא עמלק", ולא לפני הנס, כאשר עדיין הי' להם ספק?

יתר על כן, הרי ענין "ויבוא עמלק" עוד מחזק את הספק "היש ה' בקרבנו", שהרי רואים שיש בכוחו של עמלק להלחם עם ישראל ח"ו, וא"כ לא הי' הכתוב צריך להסמך שני כתובים אלו, כי סמיכות שני ענינים אלו יכולה עוד לחזק את הספק "היש ה' בקרבנו" ר"ל?

ועל זה מתרץ רש"י, שאדרבה, בסמיכות פרשת "ויבוא עמלק" ל"היש ה' בקרבנו" בא

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

חובת הצלת מי ש"הענן פולטו"

עמלק בא בכל דור לקרר אמונתם של ישראל / עמלק אורב רק למי ש"הענן פולטו" / מלחמת עמלק - בימים ההם בזמן הזה / חובה גמורה וקדושה לצאת מן הענן להציל יהודי המצוי בחוץ

בסוף פרשתנו מסופר שכאשר נצטווה משה על מלחמת עמלק, מינה את יהושע לתפקיד "צא והלחם בעמלק"¹, ובהמשך הפרשה מסופר אשר "וידי משה כבדים"², ומפרש זאת רש"י: "בשביל שנתעצל במצוה כו' נתייקרו ידיו", שהיה לו למשה לצאת במלחמה בעצמו, ומה ששלח את יהושע תחתיו נחשב לו ל"עצלות", ועל כן הוכבדו ידיו.

והנה, מצינו שהתורה דיברה ב"לשון נקיה", ואפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב"³, והא דמצינו בכמה וכמה מקומות שהתורה נוקטת הלשון "טמא", או בגנותו של אדם, אין זאת אלא משום שלמדים מכך ענין חשוב, שהוכרחה התורה לפרש הגנאי בכדי ללמד דבר זה.

ולפי זה מה ייפלא אשר בסוף פרשתנו מופיעה ענין בגנותו של משה, דמה הכריחו לכתוב לדבר בגנותו של משה רבינו "הנבחר מכל מין האדם", בעוד שאפילו בגנותה של בהמה טמאה לא דיבר הכתוב?

ומוכרח הדבר אשר לימוד מיוחד יש מענין זה, ואשר לכן מספר זאת הכתוב למען אשר נלמד ענין חשוב בדרכי עבודת הבורא ית"ש.

(1) יז, ט.

(2) יז, יב.

(3) בבא בתרא קכג, א.

(4) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פרק חלק יסוד הו'. ולהעיר מט"ז יו"ד סרמ"ב סק"כ.

עמלק בא בכל דור לקרר אמונתם של ישראל

"מלחמת עמלק" אינה מוגבלת לזמנה בלבד, וכמו שמצינו שציוותה תורה "כתוב זאת זיכרון בספר"⁵ להיות ש"מלחמה לה' בעמלק מדור דור"⁶, ומזכירים מעשה עמלק בכל יום, ומצות עשה מן התורה "לזכור תמיד מעשיו הרעים"⁷.

והדבר נוגע ביותר בתקופה של "עקבתא דמשיחא", כמו שפירש בתרגום יונתן על "מלחמה לה' בעמלק מדור דור", שאחד משלושת הדורות הכלליים של מחיית עמלק הוא "דרא דעקבתא דמשיחא".

ומבואר בספרים⁸ אשר "עמלק" הרוחני נלחם בישראל בכל עת ובכל מצב, ויש להילחם עמו לנצחו ולהכניעו, ועל כן ציוותה תורה לזכור תמיד את המלחמה בו, לבל נשכח אשר "עמלק" עודנו עומד עלינו להילחם בנו.

ומהי מלחמתו של עמלק – הנה מפרש בכתוב "אשר קרך בדרך"⁹, ומבואר שהתוכן הרוחני בזה הוא שמכניס ספקות באמונה ביכולת ה', וקרירות בענייני קדושה.

וממילא יש לעיין בסיפור מלחמת עמלק שבפרשתנו, וללמוד מזה הוראה למלחמה ב"עמלק" הרוחני שבזמננו, הכיצד יש לנצחו ולגרשו לבל יצליח להכניס קרירות בענייני קדושה רח"ל.

עמלק אורב רק למי ש"הענן פולטו"

כאשר בא עמלק ונלחם בישראל לא היה יכול לפגוע באלו אשר היו בתוך הענן השומר ומגן עליהם, ומה שהצליח, הוא "ויזנב בך כל הנחששים אחרריך" – "חסרים כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטם"¹⁰, כי יכולתו של עמלק היא לפגוע רק באותם שנחלשה אצלם האמונה בו ית' רח"ל, שהם נפלטו מן הענן.

וכשם שהיה הדבר בימי משה, כן הוא גם במלחמת עמלק הרוחנית בזמננו זה:

רובם ככולם של בני ישראל מצויים בתוך גבול הקדושה – "בתוך הענן", נמצאים המה בתוך עולם התורה והמצוה ומקושרים אל הקב"ה כל אחד לפי מצבו ומדריגתו, ועל כן אין

(5) פרשתנו יז, יד.

(6) סוף פרשתנו.

(7) לשון הרמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ה. ועד"ז כתב במנין המצוות שבריש ספר הי"ד מ"ע קפט. וראה לשון בסהמ"צ שם.

(8) ראה תו"א פה, א ואילך. ד"ה והי' כאשר ירים תר"פ אות ג. ובכ"מ.

(9) דברים כה, יח. וראה תנחומא שם (ט) ופרש"י שהוא לשון קור.

(10) דברים כה, יח ובפרש"י.

"עמלק" יכול לבוא לפגוע ולקררם מאמונתם בהשי"ת, להיות ש"ענן" התורה ומצוות מגן עליהם מכל הרוחות הזרות הנושבות מחוץ לתחום הקדושה, ובפרט מהקור הנורא ד"עמלק" המנסה לקרר אמונתם בה'.

אך ישנם יהודים, אשר מסיבות שונות אינם "בתוך הענן", והיינו, שלעת עתה אורח חייהם אינו מותאם לגמרי להוראות התורה, ועליהם אורב עמלק ובא להילחם באמונתם ולקררם מכל רגש לענייני קדושה. וכאשר בא עמלק להילחם בישראל, יש לצאת נגדו במלחמת מצוה לנצחו ולהניסו.

מלחמת עמלק – בימים ההם בזמן הזה

וכשם שמלחמתו של "עמלק" ואריבתו בימינו היא כפי שהייתה בימי משה, כך גם את אופן המלחמה יש ללמוד מפרשתנו, אשר משה עצמו צריך היה לצאת אל שדה הקרב כפשוטו.

דהנה, יתכן שיעמוד יהודי הנמצא "בתוך הענן" ויחשב לעצמו: הן אמת שישנו מי ש"הענן פולטו", והרי הוא נמצא מחוץ לגבול הקדושה ועמלק אורב עליו לקררו, אך אין הדבר נוגע לי, באשר אני מאלו הנמצאים "בתוך הענן"!

דתינה בין אלו הנמצאים במחנה הקדושה "בתוך הענן" גופא, אשר בוודאי ישנם חילוקי דרגות רבות ויש אשר חסר להם בכמה וכמה מענייני הקדושה, הנה מוכן הוא לירד ממדריתו הרמה ולהתעסק עימם להשפיע עליהם ולרוממם, דהרי גם "ראשיכם שבטיכם" קשורים עם "חוטב עציך ושוואב מימיך", שהרי נמצאים כולם במקום אחד – "בתוך הענן".

אך כאשר מדובר אודות אלו שנפלטו "מחוץ לענן" לגמרי ר"ל, הנה מה לו ולהם? לכל היותר, מוכן הוא להוסיף לזכותם בלימוד התורה או בתפילה וכיוצא. אך "לצאת" מה"ענן" ולהלחם בעד יהודים אלו, להיות מחוץ לכתלי בית המדרש ולהתמסר לחיפוש יהודי במקום ללא יראת שמים "מחוץ לענן" – זה אינו תפקידו!

יתר על כן, אם מדובר ביהודי אשר "תורתו אומנתו" ולומד תורה תדיר, מתחזקת טענתו: הייתכן להפסיק מלימוד התורה, רק בשביל אלו אשר "מחוץ לענן"?

חובה גמורה וקדושה לצאת מן הענן להציל יהודי המצוי בחוץ

והמענה לטענה זו, יש ללמוד ממלחמת עמלק שבפרשתנו:

כאשר בא יהושע לברור את אנשי המלחמה ציווהו משה "בחר לנו אנשים" – "גבורים ייראי חטא שתהא זכותן מסייעתן"¹¹, שהלוחמים במלחמת מצוה זו הם דווקא אותם יראי

חטא ובעלי זכויות הנמצאים בעצמם "בתוך הענן".

דכאשר בא עמלק ומנסה ח"ו לפגוע באותם ש"הענן פולטם", ואפילו שהיה זה באשמתם "מחמת חטאם", הנה חוב קדוש מוטל על הנמצאים בגבול הקדושה לצאת מן הענן ולהגן עליהם בעת מלחמתם עם עמלק.

והעומד בראש מלחמה זו, הלא הוא יהושע, שהייתה "תורתו אומנותו" שהרי "לא ימיש מתוך האוהל"¹², ומכל מקום דווקא הוא נצטווה להנהיג את המלחמה.

ובזה מלמדנו התורה אשר באמת היה לו למשה עצמו לצאת בראש המלחמה, דאף שמה שיהושע הנהיג המלחמה היה זה בשליחותו של משה, וגם אז לא שקט משה אלא ניהל בעצמו את החלק הרוחני שבמלחמה "ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש", והיה "שרוי בתענית" כל היום, ועמד "בידיו פרושות השמים בתפילה", עד שבזכותו "גבר ישראל"¹³, ומכל מקום מחשיבה התורה זאת ל"עצלות", דהיה לו לצאת בעצמו למלחמה כפשוטה, ונענש על כך ש"נתייקרו ידיו".

ומה טעם מספרת התורה בגנותו של משה – בכדי שנוכל אנו ללמוד מכך הוראה נצחית ובוררה:

כל אלו הנמצאים בתוך הענן, גם גדולים בתורה, מצווים וחייבים המה במלחמת "עמלק" הרוחנית בעצמם, ולא על ידי שליח.

דכאשר אורב "עמלק" על מי שהוא מישראל לקררו באמונתו רח"ל, אף שהוא אחד מ"הנחשלים אחריו", הנה אין להסתפק באמירת פרק תהלים ולבקש רחמים שישוב בתשובה, ואף אין די בשיגור שלוחים אחרים למטרה זו. אלא חובה גמורה וקדושה אפילו על מי שבדרגת משה רבינו, לצאת למלחמה כפשוטה להניס את "עמלק" מאותם יהודים, ולפעול כראוי להגנת אמונתם של ישראל.

וכאשר יוצאים כדרוש למלחמה זו, הנה מגיעים לקיום היעוד "מחה אמחה את זכר עמלק" – "השם שלם והכסא שלם"¹⁴, בקרוב ובעגלא דידן.

(12) שמות לג, יא.

(13) פרשתנו יז, יא-יב ובפרש"י.

(14) סוף פרשת תצא, ובפרש"י.

פנינים

דרוש ואגדה

ימלא השי"ת את בקשתם, כי אם ממלא בקשה באיזה ענין פרטי "חפץ זה" וכיו"ב, עאכו"כ בענין הכי עיקרי שנוגע לחייו - הגאולה השלימה, שאחרי הבקשה מ"אבינו שבשמים" - "הוא נותן לו" וממלא את הבקשה, ויגאלנו במהרה.

(עי'פ תורת מנחם - התועודויות תשמ"ז ח"ב עמ' 458)

עד כמה יש להשתדל כדי לקבל את התורה!

בסיום פרשתנו מצינו דבמלחמת עמלק צוה הקב"ה "צא הלחם בעמלק". אך לאידך, מצינו בפרשתנו שנגד מצרים נצטוו ישראל "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" (יד, יד).

וצריך ביאור, מדוע במלחמת מצרים נצטוו "ואתם תחרישון" - שלא ילחמו, משא"כ במלחמת עמלק נצטוו להלחם בעצמם?

ויש לומר הביאור בזה:

נאמר בכתוב "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". והיינו, שענין המלחמה שייך רק לעשו, אך בני ישראל אינם שייכים כלל לעניני מלחמה. ולכן במלחמת מצרים נצטוו "ואתם תחרישון" ושלא יילחמו עם מצרים, כי בני ישראל לא שייכים כלל לעניני מלחמות.

אך כאשר הגיע עמלק להלחם בישראל, היו אז בני ישראל בדרכס לקבלת התורה, ועמלק נלחם לעכבם מקבלת התורה.

וזהו שנגד עמלק נצטוו להלחם, כי כאשר יש מונע ומעכב מלימוד התורה אין לעשות שום חשבונות ויש להשתדל בכל האופנים ובכל הדרכים - אפילו דרכים שאינם שייכים כלל לישראל, כמו מלחמה גשמית וכיו"ב - ובלבד שיוכלו להסיר את המונע ולקבל את התורה.

(עי'פ לקושי שיחות ח"א עמ' 144 ואילך)

אבא, תן לנו את הגאולה!

ויקרא שם המקום גו' ועל נסותם את ה' לאמר, היש ה' בקרבנו אם אין. ויבא עמלק וילחם עם ישראל

ויבא עמלק - סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם. . משל לאדם שהרכיב את בנו על כתפו ויצא לדרך, ה' אותו הבן רואה חפץ, ואומר, אבא, טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שני' וכן שלישי'ת. פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן, ראת את אבא, אמר לו אביו, איך יודע היכן אני? השליכו מעליו, ובא הכלב ונשכו (יו, ז-ח. רש"י)

מדברי רש"י אלו יש ללמוד הוראה נפלאה: גם כאשר בני ישראל נמצאים בגלות בתוך "מדבר העמים", צריכים הם לדעת שהקב"ה נמצא עמהם ודואג לכל צרכיהם "תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם", וכ"משל לאדם שהרכיב את בנו על כתפו. . ה' אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה והוא נותן לו".

אמנם, במשל מדוייק שנתנית החפץ על ידי האב באה כתוצאה מבקשת הבן מאביו "אבא, טול חפץ זה ותן לי", ואז "הוא נותן לו". וכן יש ללמוד בנמשל - בני ישראל צריכים לבקש מאבינו שבשמים "כל צרכיהם", ואזי ממלא הקב"ה את הבקשה.

ואם כך הוא ב"כל צרכיהם", על אחת כמה וכמה שכן הוא בנוגע לצורך הכי עיקרי של בני ישראל - היציאה מהגלות, שבודאי שבנ"י צריכים לבקש מהקב"ה "אבא טול חפץ זה" - שיתן לנו את הגאולה!

וק"ו הדברים:

במשל - מדובר רק אודות הליכה בדרך, ואילו בנמשל - מדובר אודות מצב של גלות "בנים שגלו מעל שלחן אביהם", עד ש"החושך יכסה ארץ וערפל לאומים". וא"כ, בודאי שעל ישראל לבקש את הגאולה, ואז

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

כתבוני לדורות

מביא תמיהת האחרונים על המבואר בגמ' דמ"כתוב זאת" (שבפרשתנו) למדו חכמים לכתוב המגילה לדורות, ומדקדק עוד בל' הש"ס שם / מקדים ביאור החילוק בין ד' ספרים למשנה תורה המבואר להלן בסוגיין ע"פ דברי התוס' והמהר"ל אם התערבה בזה דעתו של משה להיות כשליח לדבר או לאו / עפ"ז מבאר ההוה אמינא והמסקנא לענין "כתבוני לדורות" אי הזכרת עמלק באלה הפקודים ובמשנה תורה אחת הן אי לאו / מוסיף ביאור בחילוק בין תורה לנביאים, ועפ"ז מתרץ ל' הש"ס לחדש גדר מיוחד במגילת אסתר שלא כשאר נביאים וכתובים - שיש לה דין ספר בפ"ע

מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד), זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה.

ותמהו האחרונים, מה מצאו חכמים בקרא ד"כתוב זאת", שהרי גם בו נזכרת מלחמת עמלק רק שלש פעמים, ולא הוצרכו לראי' כי אם להוכיח דמה שכתוב "כאן" (בפרשתנו) ומ"ש במשנה תורה נחשבים לאחת, ואיך נלמד זה מקרא ד"כתוב זאת". ואם מסברא הוא מוכת, מאי קאמר "עד שמצאו לו מקרא כתוב

גרסינן במגילה (ו, א): שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות, שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים (משלי כב, כ), שלישים ולא רבעים (פרש"י: בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק בספר ואלה שמות ובמשנה תורה ובספר שמואל, וזהו שאמר שלמה בדבר ששילשתו אי אתה רשאי לרבעו). עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה (פרשתנו יז, יד) כתוב זאת זכרון בספר, כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה (פרש"י: דכל

בתורה".

"מפי הגבורה" מ"מ התגלות הדברים היתה על ידי משה, דמשה הי' מדבר מעצמו את דברי ה' אשר השיג בדעתו על ידי נבואה - "כמו השליח המדבר כאשר צוה לו המשלח".

גם צ"ב לשון הגמ' 'בספר, מה שכתוב במגילתה", דלכאורה בהמשך להלשון "מה שכתוב בנביאים" הול"ל "בספר, מה שכתוב בכתובים".

ועפ"ז יש לבאר הקס"ד והמסקנא דהחכמים בימי אסתר. דהם סברו שמה שכתוב "שלישים" אין הכוונה דצריך שיהא מוזכר שלש פעמים בתורה,

ונראה לומר, דהנה בגמ' להלן (לא, ב) מבואר דד' ספרים הראשונים "משה מפי הגבורה אמרן" וספר דברים "משה מפי עצמו אומרן".

כי אם דצריך להכתב בשלשה מקומות שונים בתורה שהם חלוקים ונפרדים בגדרן, ומאחר שספר משנה תורה נכתב על ידי אופן וסוג אחר של נבואה מזה של ד' ספרים הראשונים להכי נחשב האמור בס' שמות ובס' משנה תורה כאמור בב' מקומות חלוקין בגדרן. והנאמר בנביאים הוא סוג אחר של תורה שאינו דומה לחמשה חומשי תורה שנתגלו על ידי משה רבנו בסוג אחר של נבואה לגמרי (ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו). והרי יש כבר "שלישים", ואי אפשר להוסיף מגילת אסתר, דכיון שנאמרה ברוח הקדש ולא בנבואה, א"כ אם היתה נכללת בתוך כתבי הקדש היתה שייכת לכתובים ולא לנביאים (עיין מורה נבוכים ח"ב פמ"ה ועוד), והרי זה סוג אחר (רביעי) של תורה, ו"כתבתי לך שלישים . . ולא רבעים".

אבל לאחר שמצאו כתוב "כתוב זאת וגו'" נתברר להם שאינו תלוי באופן אמירת והתגלות הדברים (על ידי נבואה או רוח הקודש), כי אם בגדר הדברים ודינם לאחרי שבאים בכתב. וזוהו אין שום חילוק בין ספר שמות למשנה תורה,

ומבואר דשונה אופן התגלות הדברים במשנה תורה מד' ספרים הראשונים. ואף שבתוס' שם איתא "משה מעצמו אמרם - ברוח הקודש", והדברים מוכרחים שהרי האומר אפילו תיבה אחת משה אמרה מפי עצמו הרי זה כופר בתורה (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח. ועיין גם הל' תפלה פ"ג ה"ו), מ"מ על כרחך צריך לומר שיש חילוק בין משנה תורה לד' ספרים ראשונים שלכן חשיב משנה תורה כנאמר מפי עצמו.

ועיין ביאור הדברים בתפארת ישראל (למהר"ל) פרק מג ובעוד ספרים. והיוצא מדבריהם, דספרים הראשונים נתגלו ע"י השי"ת, אלא שהי' באמצעותו של משה, שהשי"ת שם את הדברים בפיו, ומשה הי' מעתיקן באופן שלא התערבה דעתו של משה במסירת הדברים, אלא הכל "מצד השי"ת אשר הוא נותן התורה". משא"כ בספר משנה תורה אף שגם הוא נאמר

(1) בגמ' איתא "קללות שבמשנה תורה", אבל בזהר ח"ג (רסא, א): האי דאקרי משנה תורה משה מפי עצמו אמרן. וכן מוכח במהר"ל המובא לקמן בפנים. וכן בשו"ת ראב"ן סל"ד. ועוד.

ע"פ משנת"ל מוכן דהא דנתקיימה על ידי מגילת אסתר הזכרת מעשה עמלק ב"שלישים" (שפירושו כנ"ל שלשה מקומות בתורה שחלוקים בדין כתיבתם),

אינה מחמת היותה חלק מכתובים השונים מנביאים באופן התגלותם (ברוח הקודש ולא בנבואה), דהרי לענין קדושתם ודינם בכתיבתם שווים הם (דהרי מניחים נביאים על גבי כתובים וכתובים על גבי נביאים - (רמ"א יו"ד סו"ס רפב)). אלא שמגילת אסתר שונה מנביאים משום שנאמר בה דין של כתיבה ב"ספר".

ונמצא לפ"ז, נוסף על היות המגילה חלק מן הכתובים מאחר שנאמרה ברוח הקודש, יש בה עוד דין מסויים של ספר, שענינו הוא עצם קיום הדברים בכתב. וזהו דיוק לשון הגמ' "בספר מה שכתוב במגילה", ולא "בכתובים", להדגיש דמגילת אסתר שונה ובהוספה על יתר הכתובים בזה שנאמר בה דין כתיבה בעצם, וממילא היא נעשית ספר נפרד ("מגילה"), ובוה נגמר הקיום של "הלא כתבתי לך שלישים" (הזכרת מלחמת עמלק בג' מקומות בתורה שונים ונפרדים בגדרם בכתב): בתורה, (שעיקר) ענינה הוא עצם התיבות והאותיות ("כתוב"); בנביאים, (שעיקר) ענינה הוא תוכן הדברים ("זכרון"); ובמגילה, (שעיקר) ענינה הוא עצם מציאות הדברים "בספר".

דתרווייהו גדר וסוג אחד של תורה הם, וקדושתם בכתב אחת היא. וא"כ מ"ש "כאן" ובמשנה תורה נחשב כאחד.

וממשיך בגמרא "זכרון מה שכתוב בנביאים". ונראה דהכי פירושו דלאחר שנתברר דעיקר הקובע בהא ד"שלישים ולא רבעים" אינו אופן התגלות הדברים בנבואה, כי אם דינם לאחר שבאו בכתב, א"כ עיקר החילוק בין תורה לנביאים לענין זה אינו מה שחומשי תורה נתגלו על ידי נבואת משה שהיא מסוג אחר של נבואה מזה של יתר נביאים, אלא הוא בגדר. נתינתן בכתב, רתורה ונביאים הם שני סוגי כתיבה נפרדים, דספרי נביאים (וכתובים) נכתבו רק למען יהיו הדברים נזכרים, והמכוון בהם הוא לא עצם קיומם בכתב, אלא שהכתב הוא כעין הכשר שעל ידן המה נקראים ונזכרים (עיין מגילה יד, א) נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה. ועיין רש"י חולין קלו, א). משא"כ בה' חומשי תורה המכוון הוא (גם) בעצם הכתיבה, ונתינתם בכתב הוא ענין בפני עצמו, ולא רק אמצעי לקריאתם מכירתם.

וזהו מה שמסיים בגמ' "בספר מה שכתוב במגילה". ורצה לומר תאמר בזה דין מיוחד שיכתבו הדברים ויתקיימו בתורת ספר, והיינו דהמכוון הוא בעצם הכתיבה בספר, ולא רק כדי שיהיו נקראים ונזכרים כשאר נביאים וכתובים. דהנה

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

חובה לדעת על ה'

נעם לי לקבל מכתבו מ . . והכל הולך אחר החתום אשר מרגיש ב"ה טוב וכו'.
ויהי רצון אשר יחזור לאיתנו כפשוטו ולאיתנו כמשמעו כמבואר בד"ה משכיל לאיתן
לרבנו הזקן (נדפס בקונטרס לימוד החסידות).

וכיון שחותם לאחר החתום, אשר נין ונכד הוא לארזי תורת החסידות, תקותי חזקה
אשר יש לו קביעות עתים בלימוד תורתם, נוסף על ההנהגה מתאים לתורה זו, ואשר
בודאי גם מוסיף מזמן לזמן בכ"ז כציווי תורתנו דמעלין בקדש.

ובודאי למותר להעיר, שאם בדורות שקדמונו אפשר הי' להסתפק בהנהגה חסידותית
או באמירת עניני תורת החסידות בדרך סגולה, מבלי העמקה הבנה והשגה שבה, שהרי
אז לא הי' העולם מושקע כ"כ בשכלים הפכים משכל התורה, ברחוב היתה ניכרת יהדות
ועאכו"כ בבית,

הנה בתקופתנו זו שמושקעים בעניני תחבולות וערמומית של חכמות חיצוניות (ולא
חלק קטן - "בחכמה" של כפירה) נוסף על הענין שמשקיעים את החב"ד [חכמה בינה
דעת] שבראש בעניני פרנסה, וברחוב מנשבים רוחות בלתי מצויות וכו'. פשיטא שצריך
להיות זה לעומת זה להרבות הבנה והשגה ע"י לימוד לעומקה בפנימיות התורה הנקראת
בזהר הק' אילנא דחיי, ומוסיפה חיות בלימוד תורת הנגלה בקיום מצותי' וכו' עד לחיי
הגוף של איש הישראלי אשר גם הוא קדוש הוא,

והרי מבוארים הענינים בארוכה בכ"מ ומהם באגה"ק לרבנו הזקן בעל התניא (פוסק
בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) בסי' כ"ו, ובקונטרס עץ חיים לנכד
נכדו וממלא מקומו אדמו"ר מוהרש"ב. ויהי רצון שגם בלימוד זה יבשר בקרוב אשר
מרגיש בטוב ומוסיף וכו'.

שיעור בחסידות - קביעות בזמן והעיקר קביעות בנפש

במענה למכתבו מ... בו כותב שנתקבל ל... ולעתים לומד דא"ח ושומע שיחות. אבל פשוט, שלא זוהי דרך לימוד תוה"ק באיזה חלק ממנה שיהי', שיהי' הלימוד לעתים (ראה ירושלמי סוף ברכות: העושה תורתו עתים כו'), ז.א. כדרך שלומדים דבר המזדמן במקרה ובמילא ההתעסקות בזה, מהיכי תיתי.

ולא לבד שנוגע זה ללימוד חלק תורה זה, אלא נוגע ללימוד ולהצלחה בכל שאר חלקי התורה איזה שיהי' וכפסק רז"ל, כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה כו' (עירובין סד, א) שאע"פ שמודה שמועה היא כמו שמועה הראשונה, ובמילא מובן שדבר ה' היא, אלא שבשבילו אינה נאה ומתאימה (יעוין שם הבהלת הדבר).

ותקוטי שעכ"פ מכאן ולהבא יקבע שיעור גם בלימוד תורת החסידות, וכהוראת רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) קביעות בזמן והעיקר קביעות בנפש, ועי"ז יתוסף לא רק בהנוגע לחסידות אלא גם בהנוגע ללימוד הנגלה.

(אגרות קודש חייז אגרת ורמט)

עבודת התפילה - כל אחד יכול

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר אשר בימי אדמו"ר הזקן היה חסיד אחד, איש פשוט ביותר, עד שספק אם ידע פירוש המלות שבמקומות הקשים שבתפלה, ומכל מקום התפלל באריכות, גם בימי החול, שחרית מנחה וערבית.

בתפלתו היה ניכר אשר איננה מן השפה ולחוק, היה ניכר שהוא 'מתפלל' ומתפלל עד מיצוי הנפש. והחסידים התפלאו על זה.

כששאלוהו לפשר הדבר, ענה: אני יודע רק מה ששמעתי מהרבי (כוונתו לאדמו"ר הזקן): "זכור ושמור בדיבור אחד" (יתרו כ, ח. ואתחנן ה, ב ובפרש"י עה"פ. וראה ר"ה כו, א. שבועות כ, ב) - בכל דיבור צריך לזכור ולשמור את ה"אחד".

ובפתגם זה התפלל ארבעים שנה רצופות.

ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר: "אצל חסידים אימרה אינה הולכת לאיבוד" (א' וואָרט באַ חסידים ווערט ניט פאַרפּאַלען") (ספר השיחות תרצ"ו ע' 127).

ההוראה ממעשה זה:

יש הטוענים אשר מצד מעמדו ומצבם אינם שייכים לעבודת התפלה - הרי סיפור הנ"ל הוא מופת חותך, אשר גם הפשוטים בידיעה והשגה, הנה כאשר יתבוננו אשר בכל נברא ונברא (ש"בדבר הוי' שמים נעשו גו') (תהלים לג, ו) ישנו ה'אחד', הנה בהתבוננות זו עצמה יכולים להתפלל ארבעים שנה ברציפות, ואמרו רז"ל אשר ב"ארבעים שנין קאי אינש אדעתא דרבי" (ע"ז ה, ב. וראה זח"ב כה, א).

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

נפש הבהמית חסידית

"היצה"ר נקרא נפש הבהמית לא מפני שהוא בהמה דוקא, כי לפעמים הוא שועל פיקח שבחיות וצריכים חכמה מרובה להבין תחבולותיו, ולפעמים הוא מתלבש גם בלבוש צדיק תמים עניו ובעל מדות טובות"

וזה אשר סיפר לי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק:

יום ג' וישב - חג י"ט כסלו - אמר כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הוד כ"ק אאמו"ר מוהר"ש] דרוש ע"פ פדה בשלום נפשי, ואח"כ סיפר שני ספורים.

הדרוש פדה בשלום הוא ידוע והוא מעט הכמות, אבל רב, רב מאד, האיכות.

לחג י"ט כסלו ההוא באו הרבה אורחים, וביניהם החסידים הידועים . . . ופלא הדבר מלבד החסיד רש"ד מבאריסאוו לא הרגישו כל כך את העומק הפנימי אשר בשני הספורים שספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.

שניים מהם התפלפלו בהדרוש פדה בשלום גם הסבירו הסברים נעימים, אבל בהספורים לא התעמקו כל כך, והרש"ד התעמק בהספורים.

ביום ה' בערב הייתי אצל הרש"ד וישבתי אצלו יותר על שתי שעות וכל הזמן הזה דבר בהסבר שני הספורים.

בשבת קדש וישב קודם קבלת שבת אמר כ"ק אאמו"ר את הדרוש וישב יעקב בארץ מגורי אביו.

בדרוש זה נתבאר בארוכה למה נקראת ארץ ישראל ארץ כנען בכל התורה, ונתבאר ענין כנען בקדושה ע"פ המשל הידוע מסוחר גדול המפור כסף וזהב על ספק בשביל שירויח בתוספת מרובה, והסביר הענין בעבודה, וחזרתי את הדרוש הזה פעמים ושלוש.

לקראת שבת

כא

אבל הדרוש פדה בשלום עם שני הספורים הנ"ל נחקקו במוחי ונקבעו בלבי, וכל הימים לרבות הלילות הגיתי בהם, וכבד הי' לי להנתק מהם ולהתעסק בדרוש וישב יעקב.

תחבולות הנפש הבהמית

בעת ההיא הייתי רגיל להיות ער בליל חמישי בשבת וליל מוש"ק, ולפי סדר הרגיל הנה בליל חמישי היתה ההתעסקות בהבכ"ן של הדרוש דש"ק העבר, מה ששמענו ו'חדר בנו' בשבת, ומה פעלנו בשבוע זה, ומה צריך עדיין לפעול, ובליל מוצש"ק ההתעסקות לכתוב הנחה על הדרוש דש"ק.

אבל במוצש"ק ההוא לא יכולתי להפרד מהדרוש פדה בשלום ושני הספורים והייתי בצער גדול מזה.

עיקר צערי הי' אז בזכרי את אשר אמר לי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [כ"ק אאמו"ר מוהר"ש] בהיותי אצלו פעם ביחידות בשתי שנים מלפנים ושאלתיו אז איזה ענינים, ובין שאר הדברים אמר לי אז:

היצה"ר נקרא נפש הבהמית לא מפני שהוא בהמה דוקא, כי לפעמים הוא שועל פיקח שבחיות וצריכים חכמה מרובה להבין תחבולותיו, ולפעמים הוא מתלבש גם בלבוש צדיק תמים עניו ובעל מדות טובות.

ככל אחד ואחד הנה"ב שלו הוא לפי מהותו הפרטי, ויש אשר מתעורר חשק גדול ללמוד חסידות או להתבונן היטב באיזה השכלה, ובאמת הנה זה רק עצת היצר ומתחבולות הנה"ב למנוע מעבודת התפלה וכדומה.

ונקוט האי כללא בידך - סיים בשם כ"ק אאמו"ר הרה"ק - וזכור אותו תמיד, כי כל דבר המועיל או מביא לעבודה בפועל, הנה כל מניעה שתהי' לדבר זה - אפילו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה - הוא רק מתחבולותי של הנה"ב.

שינוי ההסתכלות

ובצאתי אז מאת פני כ"ק אאמו"ר [כ"ק אאמו"ר מוהר"ש] התחלתי להסתכל בעצמי ולהשגיח על עניני בעבודה באופן אחר לגמרי, כי עד הנה - חורף תרל"ה - הייתי תופס את הענין כפשוטו, שהיצה"ר והנה"ב הם שייכים רק להסית לדברים לא טובים, ולכן הזהירות עיקרה היא רק בענינים כאלה, אבל שיהי' נה"ב 'דתי', ומי מדבר אודות נה"ב חסידי, זאת לא ידעתי.

ידעתי שצריכים להזהר מטעותים בכלל ומטעותים בעבודה הבאים מצד אהבת עצמו

בפרט. ידעתי גם כן שצריכים להזהר מן הבליטה וחיצוני' ולעבוד עם עצמו שיהי' הכל באמת ובפנימי'.

ובעת שעזר השי"ת ופעלנו משהו בעצמנו בעבודה, הן בענין של 'אתכפיא', ומי מדבר בענין של 'אתהפכא' שהנפש השכלי הטבעי חפצה לקלוט ואכן קלטה טוב טעם באלקות של ענינים הגשמי', הייתי מאוד בשמחה.

אבל אחר יחידות זו, שנודעתי שיש נה"ב כזו שהיא בעצמה נותנת טעם לשבח בענין השגה והבנה ענין אלקי בתורה ועבודה שבלב, ועיקר כוונתה לבלבל ולמנוע מעבודה בפועל, התחלתי לבקר את עצמי ועניני בבקורת חדה.

וככה התנהגתי כל העת ההיא, ועתה כאשר ראיתי אשר הדרוש פדה בשלום ושני הספורים מבלבלים אותי מלהתעסק בדרוש וישב יעקב, נזכרתי בדברים הנ"ל והי' לי צער רב מזה בחשבי שזהו מתחבולותיו של היצר.

יומיים הייתי אז בצער גדול וביום השלישי בהשכמה נכנסתי ליחידות לכ"ק אאמו"ר הרה"ק וירווח לי.

בעת אשר דבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דבריו אלה הנה כרגע נהפכו פניו המאירות לירקון, וניכר הי' אשר נזכר ברגע זו על יסוריו ומכאובי נפשו אז.

(אגרות קודש חלק ד עמ' סה)

